

Тема 1. Понятие за държава. Форми на държавата.

Правова държава.

Понятие за държавата – ПД – теории обясняващи социално биологически произход на държавата: Естествена теория на Аристотел, Органична теория, Силови теории.

Теории обясняващи законността на държавната власт:

Теократична теория, Патримониална теория, Договорни теории.

В съвременната научна литература се посочват **5 основни подхода за**

определение на понятието държава:

теологически, класически, правни, социологически, кибернетически.

Признаци на държавата: форма на организация на хората, публична власт, територия, държавен суверенитет.

Определение за държава: държава е правна форма на организация на отделна етническа общност на селяяща определена географска област, с която тя е исторически свързана, при функциониране на независимата публична власт, ограничена по правата на човека и нормите на международното право.

Форми на държавата: това е непосредственото изражение на нейната същност и съдържание. **Те са 3:** форма на държавно управление, форма на държ. устройство, политически режим.

- форма на държавно управление на съвременните държави – основните форми на държавно управление са 2:

монархия и република. Монархията е форма на държавно управление, при която върховната власт е съсредоточена в ръцете на едноличен държавен глава. Основни черти на монархията са:

възможност за еднолично управление, властта

се предава чрез престолонаследяване.

Видове монархии:

дуалистична – характеризира се с формално юридическо разделяне на държавната власт между монарха и парламента.

Изпълнителната власт е в ръцете на монарха, а законодателната е в парламента.

Парламентарна – различава се с това, че статуса на монарха формално и фактически е ограничен във всички сфери на осъществяване на държавна власт. Тя е най-разпространената монархическа форма.

Република – централните и местните органи се избират и формират от народа за определен срок. Те са: парламентарни и президентски.

Парламентарни – има върховенство на парламента, а не на президента. Правителството се формира и ръководи от премиер-министър. **Президентски** – обединява в лицето на президента правомощията на държавен глава и премиер-министър.

Има извънпарламентарен метод на избиране и формиране на правителство. **- форма на държавно устройство** – основните му форми са 2: проста и сложна.

Особени форми – конфедерация, инкорпорация и сюзеренитет.

Унитарна – единна държава, територията и е разделена на административно-териториални единици. Характеризира се със съществуването на една Конституция.

Единна съдебна и данъчна система. Федерация –

съставена е от няколко упражняващи първична власт държави. Субектите на федерациите притежават самостоятелни Конституции, правителства и парламенти.

Основополагащи принципи на Федерацията са: Доброволност про обединяването на държавите, Равноправие на

субектите на федерацията не зависимо от големината на територия, население, Плурализъм и демократизъм на взаимоотношенията на федералните субекти, Законност и конституционност.

Конфедерация – това е съюзяване на няколко суверенни държави на базата на междудържавен договор, общи държавноправни институции за постигане на потлитически утилитарни цели.

Инкорпорация – пълно поглъщане на една държава от друга. Например: обединяване на ГДР и ФРГ.

Сюзеренитет – васално подчиняване на една държава на друга държава.

- Политически режим – съвкупност от методи и начини за осъществяване на държавна власт. Той е демократичен и недемократичен.

Правова държава – управлява се съгласно Конституцията.

Признаци на правовата държава:

Наличие на гражданско общество, Върховенство на закона, Пълна гаранция на неплокатимост на правата и свободите на гражданите и установяване на взаимна отговорност на граждани и държава, Разделение на властите-изпълнителна, законодателна и съдебна, Наличието на органи като Конституционен съд, Поддържане в обществото в режима на демокрация, законност и конституционност, Създаване на вътрешно законодателство.

Тема 2. Система на държавни органи на РБ.

Органи на законодателна власт на РБ – НС и общинските съвети съставят системата на органите на законодателната власт. В изключителни случаи се свиква Велико НС. НС е колективен изборен орган, който се състои от 240

народни представители с мандат от 4 г., и трябва да са български граждани навършили 21г. То осъществява законодателна власт и осъществява парламентарен контрол.

Основните му функции са:

-приема, изменя и отменя законите.
-приема държавния бюджет и отчета за изпълнението му.
-установява данъците и техния размер.
-дава амнистия.
-определя официални празници.

-избира Сметната палата, която осъществява контрол върху изпълнението на бюджета.

-обявява военно или извънредно положение.

-разрешава изпращането и използването на въоръжени сили извън страната и т.н.

Дейност на НС: нормативна и ненормативна.

Президентска институция на РБ –

избира се за президент български гражданин навършил 40г. , за срок от 5г. Избира се от народа.

Функции на президента – върховен

главнокомандващ на въоръжените сили на РБ, насрочва избори за НС и за органи за местно самоуправление, сключва международни договори, предоставя убежище, помилва, опрощава не събираеми вземания, обнародва законите, притежава право на вето.

Актовете на президента са:

укази, обръщения, послания. Пълномощията на президента и вицепрезидента се прекратяват: поради изтичане на мандата, предсрочно подаване на оставка.

Органи на изпълнителната власт на РБ – те са:

Министерски съвет, министрите, ръководителите на ведомства, областните управители и кметове.

Класификация на изпълнителните органи: според обема на предоставената им

компетентност: с обща и със специална компетентност.
Според вътрешната им структура: еднолични и колективни.

Министерския съвет е висш изпълнителен орган. Основни функции: ръководи и осъществява вътрешната и външната политика на страната; упражнява законодателна инициатива; осигурява обществен ред; осъществява общото ръководство; подготвя проект за годишен държавен бюджет; сключва, ратифицира и денонсира международни договори; информира НС по въпроси; приема постановления, разпореждания и решения; издава индивидуални юридически актове; Прекратяване на пълномощията: с гласуване на недоверие и приемане на оставката на МС.

Органи на съдебната власт на РБ – основна функция е правосъдната.

Съдебната власт се състои от 3 подсистеми: правораздаване, прокуратура, следствие. Правораздаването се осъществява тринстанционно в две основни сфери: граждански оборот и правонарушенията.

Принципи на системата на съдебните органи: законоустановеност; несменяемост на съдиите; право на защита пред съда; равенство и състезателност на страните; обективна истина; публичност; Не се допуска създаването на извънредни съдилища.

Прокуратура: Структура: Главен прокурор; Върховна Касационна Прокуратура; Върховна Административна Прокуратура; Апелативни Прокуратури и Военни; Окръжни и Военно окръжни Прокуратури; Районни прокуратури.

Принципи на Прокуратурата: единство и централизъм; независимост; законност; несменяемост; Следствените органи осъществяват предварително производство по наказателни дела.

Висш Съдебен Съвет – ВСС – осъществява ръководството и организацията на дейността на съд, прокуратура и следствие. Състои се от 25 члена. Не могат да изпълняват други функции по време на мандата си.

Адвокатура – независима и самоуправляваща се. Остава извън съдебната власт.

Конституционен съд – КС – независим орган от законодателната, изпълнителната и съдебната власт. Осигурява върховенство на Конституцията. КС се състои от 12 съдии. Компетенциите му са: даване на задължителни тълкувания на Конституцията; Произнасяне по искания относно противоконституционност на закони и други актове; Разглеждане на спорове за конституционността на политически партии и сдружения; Произнасяне по обвинения повдигнати от НС срещу президента и вице президента; Актове на КС: решения, определения и разпореждания. Те са нормативни и окончателни.

Сметна палата – контролира изпълнението на държавния бюджет независимо от изпълнителната власт. Проверява: законосъобразността и целесъобразността на бюджетите; усвояване на бюджетните средства; текущи отчитания на бюджетните приходи и разходи; изпълнението по извън бюджетните сметки; отчетите по бюджетните разходи по БНБ; приходи и разходи на юридически лица с нестопанска цел;

условия за възникването и обслужването на държавния дълг. По искане на НС Сметната палата е задължена да дава становища относно: проектина бюджети; проекти на нормативни акове и икономическа ефективност на икономически програми.

Тема 3: Понятие за правото. Система на правото. Основни права и задължения на гражданите.

Понятие за правото: то е определен ред в обществото, съвкупност от правни идеи, норми съдържащи права за поведение чиято главна и основна цел е да регулира обществените отношения осигурени с принуда от страна на държавата. Връзката между правото и държавата: *според*

нормативистката теория – държавата е първична, а правото е вторично. *Според естественоправната теория* – гражданското общество формулира правото, а държавата формулира закони.

Функции на правото: регулира обществените отношения като разграничава интересите чрез отстраняване на взаимните стълкновения между тях; възпитава обществото на определено поведение.

Система на правото и законодателството: правната система е информационна система с обратни връзки. Тя бива: публична и частична; национална и международна; материална и процесуална; обективна и субективна. Законодателството е съвкупност от закони издавани от законодателен орган и всички други нормативни актове, приети от упълномощени за това органи и отговарящи на Конституцията и законите. Основата

му е нормативният акт, който е официален писмен документ.

Групи от НА образуват отрасъл, под отрасъл или правен институт.

Предмет на правното регулиране – определена група обществени отношения, която изисква законова регламентация.

Метод на правно регулиране – начин на въздействие на правните норми, които се съдържат в нормативни актове. Степента на кодификация се определя от наличието на Кодекси.

Основни права и задължения на гражданите на РБ:

правната принадлежност на индивида към държава се разглежда чрез института на гражданството. Държавата защитава и гарантира личните, имуществените, социалните и политическите права на своите граждани. **Задължения на българските граждани**: да спазват и изпълняват Конституцията и законите; да защитават и тача Отечеството си; да плащат данъци и такси; да оказват съдействие на обществото в случай на бедствие.

Тема 4: Източници на правото и законодателството
Източници на правни норми са: международноправни императивни принципи и международни договори; нормативни актове; правови обичаи; съдебна практика; договорно споразумение и др. -международноправни императивни принципи и международни договори – са част от международното право. Всяка отделна държава е част от реално съществуващата международна общност. -нормативните актове – са официални писмени документи издадени от компетентни държавни органи,

които установяват правните норми, регламентирани определени сфери. Група на НА са Конституцията, Законите и Подзаконовите НА. НА имат йерархическа структура – на първо място е Конституцията, а след това законите. Всички останали НА трябва да са съобразени с тях. Основно понятие в тази система е ЗАКОНА, който е правна норма създадена от законодателната власт на държавата. Освен законите в групата на НА влизат подзаконовите актове, които са: правилници, наредби, инструкции. **Правовият обичай** е санкционирано от държавата правило за поведение, което се е наложило и с продължителното му прилагане се налага убеждението, че то е правно задължително. **Съдебна практика:** прецедентът е поведение в определена ситуация, което се разглежда като образец за поведение при аналогични обстоятелства. Има 2 вида прецеденти: съдебен и административен. Съдебен – съдебно решение по конкретен спор. Административен – решение, прието от административен орган или административен съд по определен административен въпрос. **Договорно споразумение** – като косвен източник на правни норми. Договорите имат силата на закон за тези, които са ги сключили.

Тема 5: Правни норми – структура, действие, реализация, тълкуване. Видове правни норми
ПН е общо правило за поведение, съдържащо мярка за възможното или дължимото поведение на правен субект установено в нормативно правните актове и санкционирано от компетентните органи на държавната власт.

Отличителни белези на ПН – волеви израз на правните органи; многократност на прилагането; всеобщ характер; формална определеност на предписанията, съдържаща се в правната норма; закрила от страна на държавата; строга йерархия на ПН; Логическа структура на ПН – включва 3 елемента: хипотеза, диспозиция и санкция. В хипотезата на ПН са посочени факти и обстоятелства от действителността. В диспозицията се съдържа самото правило за поведение. В санкцията се предвиждат мерките за държавно властническо въздействие при не изпълнение на предписаното правило за поведение. **Действие на ПН** – ПН има действие по време, в пространството и по отношение на лицата. ПН имат действие, не определено време или за определен срок. *Безсрочните ПН* действат до отменянето им и влизат в сила от деня на влизането на НА. *Срочните ПН* действат толкова време колкото предвиждат съдържащите ги НА. В зависимост от действието им в пространството правните форми биват: ПН от национално значение; ПН от местно значение; По отношение на лицата ПН имат действие спрямо всички лица, които се намират на територията на страната. **Реализация на ПН** – Тълкуване: реализацията на ПН е начин за осигуряване на връзка между тях и обществените отношения. По-важни са: съблюдаване, използване и прилагане на ПН. Съблюдаването на ПН е реализацията им чрез правомерно поведение на правните субекти. Използването на ПН е реализацията им чрез извършването на правомерни действия от правните

субекти с цел постигане на определени правни резултати. Прилагането на ПН е специфичен способ на реализацията им. Процесът на прилагането на ПН е логически процес. Прилагането се осъществява чрез издаването на административни, индивидуални и съдебни актове. **Тълкуването** или интерпретацията на една ПН се състои в използването на всички методи за определянето на нейното точно съдържание. Класификация на методите на тълкуването: Според средствата, които се използват тълкуването бива: граматическо и функционално. Граматическото се анализира текста на ПН, т.е. установява се само езиковото значение на думите и значенията. Функционалното е свързано с похвати, които помагат да се определи връзката на дадена ПН с цел изясняване на нейното точно съдържание. Разновидности са му систематическо, логическо, историко-политическо, използване на аналогия. Според правните последици биват: официално и не официално. Официалното е нормативно и казуално. Нормативното тълкуване се прави от самия законодател със специален НА. Казуалното тълкуване е разяснение на ПН, което се дава от съдебен, административен или друг компетентен държавен орган повод на конкретното дело. Не официално тълкуване се дава от органи, под формата на препоръки и съвети и няма задължителна сила. Един от видовете е доктриналното тълкуване, което се прави от учени, практики и други в статии, монографии, коментари и др. Спомога процеса на осъвършенстване на законодателството. **Видове ПН:** Класификация:

Според съдържанието им: норми на публичното и частното право; материални и процесуални норми. Според *териториалното им действие:* общи и локални. Според *персоналното им действие:* общи и особени. Според *начина на прилагането им:* самостоятелни и не самостоятелни. Според *диспозицията на ПН:* задължаващи, забраняващи, оправомощаващи. Според *задължителността на ПН:* императивни и диспозитивни. Презумпции и функции: те се разглеждат отделно и като юридически презумпции и функции.

Тема 8: Гражданско право като отрасъл на правото и законодателството
Гражданското право е отрасъл на частното право. **Цел на ГП** – създаване на най-благоприятни условия за удовлетворяване на частните потребности и защита на частните интереси, балансира развитието на икономическите отношения в обществото. Независимостта, имуществеността, самостоятелност и юридическо равенство са основа при регулиране на обществените отношения. **Предмет на ГП** са имуществените и личните неимуществени отношения. *Имуществени* – те са статични и динамични. *Лични* – те се делят на свързани с имуществените отношения и не свързани с имуществените отношения. **Метод на ГП** регулиране е съвкупност от средства и способи, чрез които ГП и законодателство въздействат върху имуществени и лични неимуществени обществени отношения. Основните принципи са 5: юридическо равенство на страните; автономия на волята на страните;

имуществена самостоятелност на страните; имуществен характер на гражданскоправната отговорност; защита на гажданските права.

Принципи на ГП и законодателството са: закрепените в правните актове общозадължителни положения върху които е изгадено цялото право и законодателство, и които изразяват тенденциите на развитие на обществото и неговите потребности. Те са: юридическо равенство; неприкосновеност на собствеността; недопустимост на външна намеса в частните дела; свобода на договарянето.

Принцип на диспозитивността: недопустимост на злоупотреба с право.

Функции на ГП: регулативна, охранителна функция. ГП и законодателство са система от правни идеи, ПН и правоотношения предполагащи не само тяхното единство, но и диференциация по подотрасли и правни институти, която се основава върху определена обективна обвързаност на фактическите обществени отношения.

Елементи на ГП и законодателство са: обща част; вещно право и законодателство; облигационно право и законодателство; наследствено право и законодателство; семейно право и законодателство; изключителни права; не материални блага.

Тема 9: Видо източници на ГП и законодателство

Източници на ГП и законодателство – това са формите на изразяване на гражданскоправните норми.

Класификации на гражданскоправните е норми: Според документалния им носител са: Конституцията на РБ; Гражданските закони и кодекси; Подзаконовни актове;

Международни договори и норми на международното право; Правни обичаи; Тълкувателни решения на КС, ВКС, ВАС. Според юридическата им сила: Конституцията на РБ; Норми на международното право и международните договори на РБ; Кодекси и закони; Подзаконовни актове; Правни обичаи. Според формата на въздействие върху обществените отношения са: преки; косвени.

Гражданското законодателство се характеризира с редица значими процедури: влизане в сила и действие.

Влизане в сила на гражданскоправните актове: влизане в сила на НА – става в момента, който е посочен в текста на разпоредбите в другите случаи е 3 дни след обнародването му в ДВ; загубване на юридическата им сила. **Действие на гражданскоправните актове:** изразява се във време, пространство и по отношение на лицата.

Тема 12: Сделки – определение, видове. Сключване и тълкуване на сделките.

Съдържание на сделките.

Модалитети.

Условия за действителност на сделки

Правна сделка – правомерни действия на физически и юридически лица насочени към установяване, изменение или прекратяване на гражданските права и задължения. **Основни принципи на сделката:** сделката е правомерно действие; волево действие – волята може да бъде изразена устно, писмено, с помощта на конкudentните действия, мълчаливо. Сделката винаги е насочена към постигането на правната цел.

Видове сделки: в зависимост от броя на волеизявленията – едностранни, двустранни и многостранни; по степен на

обвързаност на сделките – каузални, абстрактни; **според придобитите от страните материални блага** – възмездни и безвъзмездни; **според необходимите условия за сключване на сделки** – консесуални и реални; **според знанието за получаемия за сделката резултат** – комутативни и алеаторни; **според възможността да съществуват самостоятелно** – главни и акцесорни; **спроед полето на приложение** – граждански и търговски; **Условни сделки** – когато възникването на пратвата и задълженията при страните е свързано с настъпването на факт, за който е не известно ще настъпи ли той или не.

Сключването на сделката е способът, чрез който волеизявлението се обективира. **То може да стане:** изрично – даване на знаци, жестове и др.; мълчаливо – волеизявлението се обективира чрез определени действия и факти; предполагаме – за волеизявлението се съди от обстановката на конкретния случай; чрез мълчание – при изрично съгласие на страните при определени случаи на мълчанието може да се предаде значение на волеизявление. **Сделките и по специално двустранните се сключват чрез две волеизявления** – **оферта и акцепт**. В определени случаи съдържанието на сделките е двусмислено или неясно. Това налага тълкуване. Тълкуването трябва да се търси действителната обща воля на страните. Отделните уговорки трябва да се тълкуват съгласно връзката им едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от цялата сделка с оглед целта ѝ обичаите в практиката и добросъвестността.

Съдържание на

сделката – са основно волеизявлението и другите елементи от нейния фактически състав. **То може да е:** съществено, обичайно и случайно. **Съществени** – условия, които са необходими за сключване на сделката. **Обичайни** – установяват се от диспозитивните норми и влизат в действие, ако страните не са установили други. **Случайни** – изменят или допълват обичайните условия и придобиват юридическа сила само ако са включени в текст на сделката.

Модалитети – те са допълнителни волеизявления, чрез които възникването на правата и задълженията у страните се поставя в зависимост от настъпването на определени обстоятелства. **Те са:** срок, тежес и условие. **Условието** е бъдещо и несигурно събитие, което е отлагателно, прекратително, положително, отрицателно, произволично, случаен и смесено. **Срокът** е бъдещо и сигурно събитие, което може да бъде начално, крайно, абсолютно и относително определено, законни, договорни, изрично и мълчаливо определени в полза на кредитора, на длъжника, на двете страни и др. **Тежестта** е допълнително волеизявление, с което се създава допълнително задължение за приобретателя на едно основно право. **Условия за действителност на сделките** – те са: наличието на надлежания субектен състав по сделката трябва да бъдат сделкоспособни юридически или физически лица; Съответствие на волеизявлението на действителната воля на страните – случайте, в които волеизявлението не съответства на действителната воля на страните са: несвободно формиране на воля, отсъствие на намерение у лицето

да сключи сделката; Съблюдаване на формата на сделката – устна и писмена; Законност на съдържанието на сделката – даденото условие трябва да се разграничава от законността на самата сделка.

Основания за прекратяване на сделките: изпълнение на задълженията; поради невъзможност на изпълнение ако тя е предизвикана от обстоятелства, за които нито една от страните не отговаря; по съглашение на страните; новация; опрощаване на дълга от кредитора; прихващане; съвпадане на кредитора и длъжника в едно лице; черз акт на държавната власт.

Тема 13: Недействителност на сделките. Видове. Правни последици от недействителността Сделките с определен порок се наричат **недействителни**. Общото основание за недействителност на сделките е тяхното не съответствие на изискванията на закона и други правни актове. Специални основания са: нарушения на изискванията на закона за съдържанието на сделката; сключване на сделката от недееспособно лице; нарушение относно формата на сделката; несъответствие на волеизявлението на истинската воля на страните – привидни и прикрити; **Видове недействителност на сделките** – пълна и частична; нищожен – начално недействителни не пораждат още от сключването си присъщите на този вид сделки правни последици. Според ЗЗД селките са нищожни при: противоречие със закона; накръняването на добрите нрави; невъзможен предмет; липса на воля; липса на основание; привидност на сделката; Унищожаеми – основание за унищожаване на сделките са: грешка в

предмета, когато се отнася до съществени качества на същия и грешка в лицето, когато сделката е сключена с оглед на личността; измама; сделки сключени от лице, което се намира в състояние на недееспособност да разбира и ръководи действията си; поради крайна нужда при крайно не изгодни условия; сключени от недееспособни лица или от техен представител без спазване на изискванията установени за тях; сключени при заплахата от насилие спрямо една от страните или нейни близки; Правни последици от недействителността – недействителната сделка не води до юридически последици, освен тези, които са свързани с нейната недействителност. Правните последици от недействителността са: недопустимост на изпълнение на сделките; възможност за конверсия на прикритата сделка в тази, която са прикривали страните; унищожаемата сделка може да бъде потвърдена от страната, която има право да иска унищожението й; двустранна реституция; право на потърпевшия на възмещение от другата страна на причинени реални загуби.

Тема 15: Погасителна давност – определение, видове. Спиране и прекъсване на погасителна давност. Разграничаване от други срокове. ПД определение – законоустановеният период от време след изтичането, на който се погасява правото на защита или на принудително изпълнение на оправомощеното лице. **Значение на ПД:** осигурява стабилност на гражданския оборот; намалява възможността на лицата за злоупотреба с правото; облекчава процеса на доказване

в съда; непрекътава субективното право. **Фактически състав на ПД** – изтичане на определено от закона период от време; бездействие през този период на носителя на субективното право; волеизявление на правнозадълженото лице за изтекла давност – обстоятелство, което то изпотлъзва в своя полза.

Видове срокове на погасителна давност: Общ – той е 5г. Прилага се за искове. Особен – може да бъде от 1-5 г. или от 3-6 месеца.

Прилагане на погасителна давност: съдът е в правото си да прилага ПД само по искане на оправомощения; сроковете на ПД, реда за тяхното изчисляване и протичане не могат да бъдат изменени със съгласието на страните; принципно ПД започва да тече от деня, в който вземането е станало изискуемо.

Спиране и прекъсване на ПД: Спирането на ПД е възникване на юридически факти, през времетраенето, на който давността не тече, а при отпадането им продължава да тече, като аритметически се събира с изтеклата прети тяхното настъпване. Юридически факти, които спират течението на давността: между деца и родители; между намиращите се под настойничество или попечителство и техните настойници или попечители; между съпрузи; за вземанията на лица, чието имущество по закон е под управление, срещу управителя докато трае управлението; докато трае съдебният процес относно вземането. Прекъсването на давностния срок е настъпване на такива юридически факти, от момента на възникване, на които се заличава изтеклата давност и последната започва да тече отново. Юридически факти, които прекъсват хода на ПД: с признаване

на вземането от длъжника; с отделно предявяване на иск или възражение или на искане на започване на помирително производство; с предприемане на действие за принудително изпълнение. **Разграничаване от други срокове:** ПД се различава от други срокове за осъществяване на гражданските права при изпълнение на гражданските задължения. ПД се различава от: сроковете за осъществяване на гражданските права; прекратителните срокове; прекозивните срокове; гаранционните срокове; рекламационните срокове; срок на годност; срок на придобивна давност.

Тема 16: Вещно право-ВП. Право на собственост - ПС. Видове ПС. Съсобственост. Етажна собственост ВП-е събирателно понятие и се използва с няколко значения: обективно право – съвкупност от ПН, регулиращи определен кръг обществени отношения по повод на притежаване и въздействие на материалните блага; Субективно право – като право на конкурентния правен субект във връзка с притежаване и въздействие върху материалните блага; Специфична наука, която изучава нормите на ВП и практиката на тяхното прилагане; Учебна дисциплина; **Предмет на ВП** – съотношенията на собственост и владелческо господство върху вещите. **Методът** на правно регулиране на ВП е мотод на равнопоставеност. **Особености на ВП:** винаги имат за обект вещи; съдържанието им има сложна структура; абсолютен характер; ограничени на брой; за задоволяване на определени интереси; предполагат

равнопоставеност на правните субекти; основание за възникване са законовите предписания. Различия между ВП и облигационно право- ОП: целта на ВП е задоволяване на стопански интерес чрез непосредствено въздействие върху вещта; на ОП – задоволяване на стопански интерес, без въздействие върху определена вещь и от точно определено лице.

Претенция за престация: при ВП носителят му няма претенции спрямо конкретното лице, а при ОП кредиторът без да упражнява власт над вещта има претенция за престация само към определен длъжник. **Видове ВП:** според обема на правомощията, които дават: пълни и всички други – ограничени; Според вида на собствеността: публични, носителите на които притежават властнически правомощия и частни, носителите на които не притежават властнически правомощия вещни права.

Системата на ВП включва: обща и особена част.

Източници на ВП: ЗАКОНОВИ – Конституцията на РБ, Закона за собствеността, Закон за държавната собственост, Закон за общинската собственост, Закон за собствеността и ползване на земеделските земи, Закон за жилищностроителните кооперации, Семейен кодекс.

ПОДЗАКОНОВИ – Правилниците на съответните закони за вписванията, Правилник за управлението реда и надзора в етажната собственост и др.

Определение за право на собственост – то е безсрочно право основаващо се на закона като се ползва от абсолютна правна закрила. Съдържание на ПС: задължения и правомощия на собственика, който се нарича “римската триада”.

Правомощия за владения – правото на собственика да упражнява фактическа власт върху вещта.

Правомощия за ползване – правото на собственика да извлича полезните свойства на вещта.

Правомощия за разпореждане – правото на собственика да определя юридическата и фактическата съдба на вещта.

Субективното право на собствеността се характеризира като: имуществено право, притежателно право, безсрочно право, абсолютното право, сложно право.

Видове право на собственост: според носителя на правото на собственост – публична и частна. В качество на носители на публично право на собственост могат да бъдат субекти притежаващи властнически правомощия. Такива субекти са държавата и общините. Носители на частната собственост са лицата, не притежаващи властнически правомощия. Това са: физическите и частноправните юридически лица.

Съсобственост – когато една вещь се явява вещь на две или повече лица.

Основания за възникване на съсобственост са: при придобиване собственост от няколко лица на неделима вещь.

Особености на съсобствеността са:

-При съсобствеността субективното право на собственост върху определено имущество принадлежи като едно цяло едновременно на две или повече лица. -При продажбата или замяната на дела на един от собствениците другите имат предимство пред третите лица.

Видове съсобственост: *Според дяловете е:* **Дялова** – съсобственост, при която дяловете са определени за всеки от съсобствениците и **бездялова** – дяловете на съсобствениците

не са определени, но при необходимост са определими.

Според възможността да се дели: делима – е всяка

съсобственост, освен ако закона не разпорежда друго и **неделима** – е тази която не може да бъде разделена по закон, поради естеството на вещта и предназначението ѝ. *Според начина на възникване:* доброволна, случайна и принудителна.

Доброволна – възниква по волята на съсобствениците.

Случайната – в резултат на юридически факти.

Принудителната – възниква извън

волята на съсобствениците.

Способи за

придобиване на съсобствеността:

чрез правна сделка, чрез административен акт, при наследяване, чрез придобивна давност, по силата на съдебен акт, при отделяне на естествени плодове от общата вещь, при сключване на договор за съвместна дейност или дружество.

Основни права на съсобствениците:

право на владееене ползване и разпореждане.

Основни задължения:

задължения да участва в тежести на общата вещь съразмерно на частта си; да пази и съхранява вещта.

Управление за прекратяване на съсобственост: управлението на съсобствеността, съгл. Чл.32 от ЗС, се осъществява с

решението на съсобствениците, притежаващи повече от половината от общата вещь.

Основание за прекратяване на съсобственост: делба; отказ на дял в съсобственост; прехвърляне на дяла на друг съсобственик; погиване на вещь и др.

Изкупуването на дял от съсобствен недвижимо имот от трето лице съгл. Чл.33 от ЗС има следните особености: -Съсобственика трябва да представи пред нотариуса писмени

доказателства, че е предложил на другите съсобственици да купят неговия дял при същите условия; да декларира писмено пред нотариуса, че никой от тях не е приел това предложение; ако декларацията е не истинка или условията за продажба с трето лице са привидни и във вреда на останалите съсобственици заинтерисуваният съсобственик може да изкупи дяла при действително уговорена цена и условия.

Етажна

собственост: етажи или части от етажи заедно с придадените към тях помещения в тавана и зимника, принадлежащи на отделни собственици. -Държавата, общини и други юридически или физически лица и общи части на сградата за съвместно ползване представляващи право на съсобственост съставят съдържанието на правото на етажната собственост.

Характерни признаци

на етажната собственост – специфично

субективно ВП, съчетаващо в себе си различни права от вещноправен и облигационен характер; обект; самостоятелни обекти; върху обособените самостоятелни обекти да е учредено право на изключителна собственост;

Способи за възникване на етажната собственост

– правна сделка; делба; ново строителство; строителство, осъществено чрез ЖСК; по давност; Способ за прекратяване на етажната собственост – погиване на сградата; преустройство на сградата; сливане;

Тема 17:

Ограничени вещни права

Ограничено ВП – право на несобственика в едно или друго ограничено от закона отношение да използва чуждо

имущество в собствен интерес без участие на собственика на това имущество. Като ограничени вещни права могат да бъдат учредени само тези, които изрично са посочени в закона.

Видове ограничени вещни права: според българското законодателство се различават следните права върху чужда вещ: право на ползване; на строеж; сервитути.

Правото на ползване включва правото да се използва вещта съгласно нейното предназначение и да се получават добиви от нея без тя да се променя съществено.

Право на строеж е ограничено вещно право, по силата, на което едно лице може да отстъпи на друго лице да построи постройка върху чужда земя и да стане собственик само на сградата.

Сервитути – вещно право на ограничена власт върху чужд не движим имот принадлежащо на собственика на друг недвижим имот представляващо изгода за изгубване на последния.

Видове сервитути – публични и частни; законни и доброволни; положителни и отрицателни; прекъснати и непрекъснати; видими и невидими.

Тема 18: Способи за придобиване и загубване на вещни права

Те са юридически факти с прорывата, на които правните норми предвиждат възникване или прекратяване на вещни права.

Според наличието на правоприменение се делят на:

- Първични** са способите, при които право на собственост се проявява за пръв път без правоприменение.
- Производни** за придобиване на вещни права са способи, които са основни върху правоприменения, т.е. върху юридическа зависимост между правата на

приобретателя и правата на предшественика му. Производни способи за придобиването на вещни права са правни сделки.

Според приложното им поле и особеностите им

способите за придобиване на вещните права се делят на общи и специални. Общи са способите, чрез които се придобиват вещни права върху всякакъв вид вещи. Способите, чрез които се придобиват вещни права върху определен вид вещи или по определена от закона процедура се наричат **специални**.

Способи за изгубване на вещни права – изгубването на вещни права става по волята на носителя им, който предава своето право други му чрез правна сделка. Правото на собственост се изгубва ако друг го придобие или ако собственика се откаже от него. Изгубването на вещни права може да стане независимо от волята на носителя им. Вещните права могат да бъдат изгубени в случаите установени със закон.

Тема 19: Защита на вещни права

Правото на собственост и други вещни права се защитават със законите: Конституция на РБ, Наказателния кодекс, З. За собствеността, З. За държавната собственост, З. За общинската собственост и др.

Защитата на вещните права се дели на извън съдебна и съдебна. **Извънсъдебна** е защитата, която се реализира по извън съдебен ред. **Съдебната** защита на правото на собствеността и други вещни права предполага използване на съдебна процедура. Важно място заема съдебната искова защита – вещноправни и облигационни искове.

Вещноправни искове-Собственически искове: ревандикационен иск;

негаторен иск; иск за определяне на граници; установителен иск; **Владелчески искове:** посесорните искове – предвиждат защитата правата на владелците.

Облигационноправни способи за защита на вещните права се прилагат, когато между страните съществуват договорни или извън договорни отношения. В тези случаи настъпват: договорна отговорност; задължения в следствие причинените вреди; задължения в следствие на неоснователно обогатяване.

Тема 20: Владение Владението е

упражняване на фактическа власт върху вещь, която владелецът държи лично или чрез друго като своя. Владението е фактическо, а не правно състояние.

Признаци на владението: упражняване на фактическа власт върху вещь – обективен признак на владението. Владелецът упражнява всички правомощия на собственика, но не е собственик; намерението да държи вещь като своя – субективен признак на владението. При добросъвестно владение към тези основни принципи се добавя: владението да е постоянно и непрекъснато; владението да е спокойно; владението да е явно.

Видове владения: Според обема на фактическата власт е – пълно и ограничено. Пълно е когато владелецът упражнява такава фактическа власт, каквато може да извърши собственикът. Ограничено владение е на лице, когато действията на владелецът съответстват на едно ограничено вещно право. Според наличието на правно **основание за възникване на владението** се дели на: добросъвестно и

недобросъвестно. **Добросъвестно** – когато владелецът владее вещь на правно основание. **Недобросъвестно** – когато владението не отговаря на признаците на добросъвестното владение.

Предмет на владението: движими и недвижими вещи, вещни права.

Разлика между владение и право на владение: Владението е фактическо състояние, а правото на владение е правомощие на собственика. Владението може да е и неправомерно докато правото на владение е винаги правомерно.

Държането е упражняване на фактическа власт върху вещь, която лицето не държи като своя.

Признаци на държането са: упражняване на фактическа власт върху вещь; държателя не държи вещь като своя, а я държи за други го; възниква винаги на правно основание чрез сключване на сделка.

Основното различие между владение и държане е в субективния признак: при държане отсъства намерението да свои вещь. Освен това то винаги е правомерно.

Тема 21: Облигационно право и облигационни отношения

Облигационното правоотношение – правоотношение по силата, на което едното лице се задължава да извърши в полза на другото лице определено действие една престация или да се въздържа от определено действие, а кредитора има право да иска от длъжника изпълнение на това задължение.

Отличителни белези на облигационното правоотношение: страните по него могат да бъдат само определени лица – длъжник и кредитор.

Съдържание – права и задължения на страните.

Обект – определени действия на задълженото лице. Опосредява динамиката на гражданскоправните отношения, което води до необходимостта от задължително правно регулиране на всички стадии на съществуване на отношенията. Реализацията от кредитора – на негово право е възможно само чрез изпълнение от страна на длъжника на неговите задължения.

Облигационно право – съвкупност от гражданскоправни идеи, норми и отношения, които регулират отношения свързани с предаването на имущество в собственост или във временно ползване, изпълнение на работи и услуги и др.

ОП се дели на две основни части: обща и особена.

Общата част включва задълженията на договорите. Особената част регулира отделните разновидности на задълженията.

Видове облигационни правоотношения:

Според съотношението между правата и задълженията на страните – едностранни, взаимни.

Според степента на определеност на задълженията на длъжника – строго определени

задължения на длъжника; алтернативно определени; факултативно определени.

Облигационни отношения със строго личен характер – при тях не се допуска смяна на страните.

Според основанията на възникване: договорни, извън договорни, отношения от едностранни волеви актове.

Според степента на самостоятелност: главни и допълнителни.

Основания за възникване на облигационните връзки с юридически факти, с които правните норми свързват с установяването на

облигационните правоотношения. Те са: договори и други сделки; актове на държавните органи и органи на местното самоуправление; съдебни решения; причиняване на вреди на граждани или на юридическо лице; други действия на гражданите и юридическите лица.

Субекти на облигационните правоотношения са: длъжник – лице, което носи задължения и кредитор – лице притежаващо права.

Видове облигационни правоотношения с множественост на лицата – активни, пасиви и смесени. Всяко облигационно правоотношение с множественост на лицата се смята за дялово ако със закон или друг нормативен акт не е установено друго.

Солидарни задължения или вземания могат да се установят със закон или догвор.

Отличителни признаци на солидарните задължения – всеки кредитор има право да предяви вземане към длъжника в пълен обем; изпълнение на задължението изцяло на един от кредиторите освобождава длъжника; кредиторът, който е приел изпълнение на задължението изцяло е задължен да компенсира полагащите се дялове на другите кредитори.

Субсидирана облигационни правоотношения – субсидираната отговорност може да се установи със закон или други нормативни актове или по съгласение на страните.

Дължима престация – действие или бездействие, който дължи един длъжник на своя кредитор. Тя е предмет на задължението.

Видове престации: Според характера на действието – положителни и отрицателни. Положителната предполага извършване на активни действия, а отрицателната бездействие на

длъжника. Според това дали длъжника лично или чрез трето лице ще изпълни задължението си престациите са – заместими и незаместими. При заместимите задължението може да бъде не лично от длъжника. При независимите длъжника трябва да изпълни лично задължението си. Според предмета на задълженията – индивидуално и родово определени. При индивидуалните предмета на задълженията е индивидуално определена вещ. При родово определената е родово определена вещ. Особена разновидност на родово определената престация е т.нар. парична престация.

Тема 22: Договори Договор –

съгласение на две или повече лица за установяване изменение или прекратяване на гражданските права и задължения. Той е двустранна сделка.

Значение на договора: едно от основанията за възникване на граждански права и задължения; особен способ за оформяне на отношенията между участниците в гражданския оборот; опосредява движението на обектите на граждански права от един субект към друг; установяват се потребностите на участниците в гражданския оборот от определени стоки, работи и услуги.

Основен принцип при сключване на договора – свобода на договаряне. Той се изразява в: субектите на гражданското право са свободни при сключването на договора; страните са в правото си да сключат договора като наименуван така и ненаименуван в закона.

Съдържанието на договора са условията закрепващи права и задължения на страните. То е съществено, обичайно и случайно. Съществени условия – предполагат

задължително достижение на съгласието на страните. Те са: предмет на договора; изрично посочени в закона или други нормативни актове като съществени условия за даден вид договор; условията отнотно, които по искане на една от страните трябва да бъде постигнато съгласие.

Обичайните условия

се установяват с диспозитивни норми на гражданското законодателство и придобиват юридическа сила. Ако станите по договора не са съгласни за тяхното прилагане или не са установили други условия.

Случайните условия изменят или допълват обичайните и придобиват юридическа сила само на включването им в договора.

Класификация на договорите: *Според времето на възникване на правоотношение* – консесуални и реални.

Според съотношението на правата и задълженията на страните – едностранни и двустранни.

Според това какви облаги получават страните по договорите – възмездни и безвъзмездни.

Спред субекта в полза, на който е извършен договора – в полза на всички участници в договора; в полза на трети лица.

В зависимост от юридическата насоченост – основни, акцесорни, предварителни.

Според особености на сключването – договори за присъединяване.

Сключване на договори – договора се смята за сключен ако между страните в съответната форма е достигнато съгласие по всички съществени условия.

Оферта – адресирано до едно или няколко лица предложение за сключване на договор. Тя притежава следните особености: съдържа всички съществени особености на

договора и изразява намерението на лицето, което прави предложението; обвързва лицето, което я прави с адресата; публична оферта – съдържа волеизявление на лица готови да сключат договор с всеки, който е готов да се отзове.

Акцепт – отговор на лицето до което е адресирана офертата. Особености на акцептата са – акцептът може да бъде извършен по пътя на изпълнение на всички посочени в офертата действия; мълчанието не се признава за акцепт; договорът се смята за сключен на мястото, където е направено предложението.

Основание за изменение и прекратяване на договора са:
-по взаимно съгласие на страните – съглашение за изменение или прекратяване на договора са сключва в същата форма както и договора;
-съдебно решение по искане на една от страните – в случаите за приемане на съдебното решение са: съществено нарушение на една от страните-това е нарушение извършено от едната страна, което влече вреди и загуби за другата; съществено изменение на обстоятелствата, от които страните са изхождали при сключване на договора – те са: при сключване на договора страните са предполагали, че подобно изменение няма да настъпи; изменението е предизвикано по причини, които заинтересованата страна не би могла да преодолее; други основания установени от закона или договора.

Тема 23:
Изпълнение на облигационните задължения – предмет, време, място. Способи за изпълнение на облигационните задължения
Изпълнение на облигационното задължение –

реализиране от длъжника на действие или предвиденото от договора въздържане от действие. Правното естество на изпълнението е резултат на тези действия.

Принципи на облигационното задължение са: надлежачо изпълнение на задължението; длъжникът при изпълнение има право да поиска доказателства, че изпълнението се приема от самия кредитор или от опълномощено от него лице. Кредиторът има право да иска изпълнение на облигационното задължение от конкретно определения длъжник; изпълнения на задълженията в натурално изражение; недопустимост на едностранен отказ от изпълнение на облигационно задължение или едностранно изменение на неговите условия.

Предмет на облигационното задължение – подлежаща за предаване вещь, изпълнение на определена работа и извършване на услуга.

Място за изпълнение на облигационните задължения се посочва в договора. Ако не е посочено там изпълнението се извършва в: при паричните задължения; при задължения да се даде определена вещь; във всички други случаи.

Срокът за изпълнение на облигационното задължение се определя по съгласие на страните или от закона.

Способ за изпълнение на облигационните задължения е реда за извършване на действия от длъжника във връзка с неговото задължение. Сума предоставена за платеж не достатъчна за цялото задължение погасява само издръжките на кредитора във връзка с получаване на изпълнението, след това лихвите, а с

останалата част главницата. Причините на невъзможността на изпълнение на задължението непосредствено на кредитора да изпълни задължението чрез внасяне на парите или ценни книги в депозит или на нотариуса или съда са: отсъствие на кредитора на мястото на изпълнение; недееспособност на кредитора; отсъствие на определеност; уклоняване на кредитора да приеме изпълнение или друго забавяне от негова страна.

Встъпване в правата на удовлетворения кредитор – всяко задължение трябва да бъде изпълнено. Изпълнението не винаги освобождава длъжника от неговите задължения. Изпълнение на алтернативното задължение – способ, при който длъжника може да избира престацията, ако със закон, други нормативни актове или облигационна връзка се допуска предаването на кредитора на вещь или друго имущество. Право на задържане – предпоставки на правото на задържане са: насрещно вземане на длъжника; длъжимата престация, която се дължи; конекситет.

Тема 24: Промяната на субектите на облигационните отношения

Субекти на облигационното правоотношение са кредитори и длъжник.
Промяна на кредитора се осъществява чрез прехвърляне на вземане, а промяна на длъжника – чрез прехвърляне на задължения. Прехвърляне на вземания – ЦЕСИЯ. Това е правна сделка по силата, на която кредитора може да прехвърли своето вземане освен ако законът, договорът или естеството на вземане не допуска това. Вземането преминава от стария кредитор върху новия кредитор с привилегиите, обезпеченията и другите му принадлежности

включително и с изтеклите лихви ако не е уговорено друго. Цедентът е длъжен писмено да уведоми длъжника за станалото прехвърляне. Той трябва на цесионера намиращите се у него документи, които установяват вземането. Праховърляне на задължения – за встъпване в дълг се говори, когато трето лице става съдължник в определено задължение по съглашение с кредитора или с длъжника; за заместване в дълг се говори, когато на мястото на първоначалния длъжник със съгласие на кредитора идва нов.

Тема 25: Способи за обезпечаване на вземанията.

Неустойока. Поръчителство. Залог и ипотeka
Способите за обезпечаване на изпълнение на задълженията предвидени от закона или договора са специални мерки стимулиращи длъжника към надлежачо изпълнение на задълженията. **Признаци** на обезпеченията: имат имуществен характер; обезпечават интересите на кредитора; установяват се на правно основание; имат допълнителен характер. **Неустойката** е определена от закона или от договора парична сума, която длъжника е задължен да заплати на кредитора в случай на неизпълнение или ненадлежачо изпълнение на задължението. **Видове неустойки:** според източника на установяване – договорна и законна. Според съотношението с възискане на загубите – зачетна, алтернативна и изключителна. Признаци на неустойката – размерите на неустойката е известен на страните в момента на възникване на облигацията;

Неустойката се изисква за самия факт на нарушение на задължението; Възможност за страните самостоятелно да установяват размера, условията и реда на взискания на неустойката; Ако неустойката е прекалено голяма в сравнение с претърпените вреди, или ако задължението е изпълнено неправилно или от части, съдът може да намали нейният размер; Неустойката е мярка на гражданската отговорност. **Залогът** е способ за обезпечаване на изпълнение на задължение на обезпечение, при който кредиторът има право в случай на неизпълнение на задължението от страна на длъжника да получи удовлетворение от стойността на заложените движими вещи и прехвърлими вземания. **Условия за възникване на залог:** по силата на договор; по силата на закон; предмет на залога – пари и движими вещи с изключение с на изетите от обръщение; вещта се предава на заложния кредитор или на друго лице посочено от него; вземания, които могат да се прехвърлят – залогът не може да се противопостави на трети лица ако за залога не е съобщено на длъжника. **Видове залог:** договорен залог; законен залог; особени залози. **Характеристика на договора за залог:** едностранен; неформален; акцесорен; реален; страни по договора са – залогодателя и залогоприемателя; основни права и задължения на страните; основания за прекратяване на договора. **Ипотеката** е способ за обезпечаване на изпълнение на задължението чрез по единично определен недвижим имот, който дава право на ипотекарния кредитор в случай на неизпълнение на задължението от

страна на длъжника за определена парична сума. **Условия за възникване на ипотека:** по силата на догово и по силата на закон. **Предмет на ипотеката:** поединично определен недвижим имот и прехвърлими вещни права върху такъв имот. **Видове ипотека:** договорна ипотека; законна ипотека. **Характеристика на договора за ипотека:** страни по договор са кредитора и собственика на недвижимия имот; акцесорен договор; формален договор; съдържание на договора – условията относно предмета на договора и неговата оценка, - същност, размер и срок на задължението. **Основания за признаване на ипотеката за недействителна:** учредяването е недействително ако в ипотечния договор или в молбата за учредяване на законна ипотека или факта съществуват неизвестност на кредитора на собственика или длъжника за тъждеството на имота. **Основания за прекратяване на ипотеката:** прекратяване на обезпеченото с ипотека задължение; погасяване на вземането, което обезпечаваша; отказ от ипотеката; заличаване по искане на кредитора. **Поръчителство** – способ за обезпечение на изпълнение на задължението, при който поръчителя се задължава спрямо кредитора на друго лице да тоговаря на изпълнението. **Условия за възникване на поръчителство** – посилата нан договор. **Особености на договора за поръчителство** – поръчителството съществува само за чужди действителни задължения; предметът на задължението на поръчителя е този на главния длъжник; поръчителя е

задължен солидарно с главния длъжник. **Характеристика на договора за поръчителство:** формален договор; едностранен договор; безвъзмезден договор; акцесорен договор. **Условия за прекратяване на договора:** при изпълнение на задължението; с изтичане на срока ако той е уговорен; с продължение на срока дадено от кредитора на длъжника ако поръчителя не е дал съгласието за това.

Тема 26: Неизпълнение на облигационните задължения
Неосъществяването на осъществимия резултат от страна на длъжника се нарича **неизпълнение** на облигационното задължение. Неизпълнението може да бъде предизвикано от редица фактори: кредитора да не е създал условия за изпълнение на задължението; най-различни други обстоятелства. **Форми на неизпълнението:** пълно неизпълнение; неточно; забавено; лошо; частично. Невиновна невъзможност за изпълнение: начална невъзможност; последваща невъзможност; освобождаваща. **Причини за неизпълнението,** за което длъжника отговаря: поради вина; дължима грижа; отговорност за чужди действия.

Тема 27: Договорна и деликатна отговорност. Солидарна отговорност
Понятие и признаци на договорната отговорност: договорна отговорност – **отговорност** на виновния длъжник за неизпълнение на задължението му по облигационната връзка произтичаща от правна сделка. **Понятие и признаци на деликатната отговорност** – всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил на други му.

Признаци на деликатната отговорност са: извършване от гражданскоправния субект на противоправно действие; презумпция за виновно извършване на неправомерните действия на вредата; цел – да се компенсира вредата; отговорността е в по-голям обем в сравнение с договорната отговорност; граници на гражданската отговорност; общетението обхваща претърпяната загуба и пробусната полза. Но ако длъжника е бил добросъвестен той отговаря на всички преки и непосредствени вреди. **Солидарност** – в случаите с цел осигуряване на интересите на кредитора е създаден правен институт за солидарна отговорност. **Активна солидарност,** при която един длъжник има задължения спрямо няколко кредитори и всеки от тях има право да получи изпълнението на цялото задължение. **Пасивна е отговорност,** при което няколко длъжници имат общо задължение спрямо един кредитор, който може да иска изпълнението на задължението само от един длъжник.

Тема 28: Договор за продажба и замяна
Договорът за продажба е един от основните договори използван в гражданския оборот. Той се характеризира като: двустранен, консенсуален, комутативен, възмезден, неформален – освен случаите предвидени в закона. **Предмет на договора** – единствено съществено условие на договора е неговия предмет. Договора може да се случи по повод наличните или бъдещите вещи ако със закон не се предвижда нещо друго, а също така по повод права.

Задължения на страните: задължения на продавача – той е задължен да предаде вещта и да прехвърли собствеността върху нея; Задължения на колувача – той е задължен да плати цената едновременно с предаването на вещта и на мястото, където се извършва и да приеме вещта.

Договор за замяна – с него страните се задължават да си прехвърлят взаимно собствеността върху вещи или други права.

Тема 29: Договор за наем на вещи

С този вид договор наемодателя се задължава да предостави на наемателя една вещь за временно ползване, а наемателя да му плати определена цена.

Общи положения: договора се характеризира като – двустранен, възмезден, консесуален, неформален, срок, комукативен, страните по договора са наемодател и наемател.

Предмет на договор – предмет на договор за наем на вещи са всякакво вещи: движими, недвижими и части от вещи.

Задължения на страните – Задължения на наемодателя: предоставя на наемателя една вещь за временно ползване; да предаде вещта в състояние, което отговаря на ползването, за което е наета; не отговаря за недостатъците на вещта, за които наемателя е знаел; поправките на повреди ако не са причинени виновно от наемателя са за сметка на наемодателя; дължи обезщетение на наемателя ако последният бъде лишен от ползване на наетия имот преди изтичане на наемния срок. Задължения на наемателя: да плаща наемната цена и разходите; да пази наетата вещь чрез необходимата и поддръжка; дължи обезщетение за вредите; да върне вещта; дължи

обезщетение и трябва да изпълнява всички задължения ако продължи ползването въпреки противопоставянето на наемодателя.

Основание за прекратяване: изтичане на срока; погиване не вещта; отчуждаване на имота; при неизпълнение.

Тема 30: Договор за заем

Договор за заем на потребление – с него заемодателя предава в собственост на заемателя пари или други заместими вещи, а заемателя се задължава да върне заетата сума или вещи в същия вид, количество и качество.

Общи положения: едностранен, реален, обикновено е безвъзмезден, неформален.

Задължения на страните: права и задължения на заемодателя – да предаде в собственост на заемателя пари или други заместими вещи; право да се откаже от договора; право писмено да уговори лихви; да получи обратно зетите вещи от същия вид, количество и качество. Задължения на заемателя – да върне заетата сума или вещи от същия вид, количество или качество; да заплати дължимите лихви; да върне заема в течение на един месец освен ако не е уговорено друго.

С договора за заем за послужване наемодателя предоставя безвъзбездно на заемодателя една определена вещь за временно ползване, а заемателя се задължава да я върне.

Общи положения: едностранен, реален, безвъзмезден, предмет. Задължения на страните: права и задължения на заемодателя – да предаде вещта за временно ползване; право да иска връщане на вещта; право да иска заплащане ако такова е уговорено; право да иска обезщетение ако вещта е повредена от

заемателя.

Задължения на заемателя – да ползва вещта съобразно нейното предназначение, ако не е уговорено друго; да пази вещта и да се грижи за нея като добър стопанин; да върне вещта след ползване.

Основание за прекратяване: изтичане на договорен срок; след ползване на вещта; предсрочно; при неопределени с договора време и цел и др.

Тема 31: Договор за влог

С него влогдателя предава движима вещь на влогоприемателя, който я получава със задължение да я пази и върне.

Влогоприемателят няма право на възнаграждение освен ако е уговорено.

Общи положения: закона посочва три вида договори за влог – обикновен, необходим и неправилен.

ОБИКНОВЕН – съгл. Чл. 250 от ЗЗД; **НЕОБХОДИМ** – когато влога е наложен от някое бедствие; **НЕПРАВИЛЕН** – когато вещите са заместими и се предават в собственост на влогоприемателя, който ги връща не същите, а от същия вид.

Характеристики на договора:

Едностранен – задълженията са главно за влогоприемателя;

Реален – за момент на сключването на договора се сключва предаването на вещта; **Безвъзмезден** – ако не е уговорена възмездност;

Неформален – ако не е уговорена или предвидена от закона определена форма;

Предмет на договора – индивидуално определени движими вещи.

Права и задължения на страните: права и задължения на влогдателя – може всякога да поиска връщането на същата вещь и получените от нея плодове; да предаде вещта запазена; да приеме вещта от

влогоприемателя; отговаря за вредите и особените разноси; да плати разносните за връщането на вещта. Задължения на влогоприемателя – да пази вещта с грижата на добър стопанин и да я върне заедно с плодовете на влогдателя; не може да ползва вещта без съгласието на влогдателя; може да се освободи от задълженията си по влога.

Тема 32: Договор за изработка

С него изпълнителя се задължава на свой риск да изработи нещо съгласно поръчката на другата страна, а последната – да заплати възнаграждението.

Общи положения: двустранен; консесуален; възмезден; комутативен.

Предмет на договора: определен трудов резултат.

Изпълнителят се задължава да изработи нещо.

Съществени условия на договора: предмет на договора; самостоятелност на изпълнителя; възнаграждение.

Различия с други договори: с трудовия договор – различен е предмета: предлагането на работната сила от една страна и трудовият резултат от друга; С договор за поръчка – разликата е в предмета: извършване на правните действия при поръчката, при изработката – извършване на материалните действия.

Права и задължения на страните: задължение на изпълнителя – да изработи поръчаното нещо /ако не е уговорено друго, да изработи със свои средства, да предупреди другата страна, ако има някакви проблеми да поиска промени в проекта/; да предаде резултата на поръчващият /да предеде във фактическа власт на поръчващият и да прехвърли собствеността върху изработеното/; да

задържи изработката докато поръчващият не заплати за нея. Задължения на поръчващият – да окаже съдействие; да приеме изработката; при установяване изпълнителя се е отклонил от поръчката поръчващият може да иска: поправяне, заплащане на разходите или съответно намаление, дори и разваляне на договора; да заплати възнаграждението. **Основания за прекратяване на договора:** изпълнение на договора; обективна невъзможност за изпълнение; смърт на изпълнителя; неспособност да извърши работата.

Тема 33: Договор за поръчка

С него довереникът се зъдължава да извърши за сметка на доверителя възложените му от последния действия.

Общи положения:

едностранен – задълженията възникват само за довереника; консесуален – смята се за сключен с постигане на съгласие на страните; безвъзмезден – материалната облага получава само една от страните; с оглед на личността – предполага лични действия на довереника; неформален – когато поръчката е дадена за придобиване на вещни права върху недвижими имоти от името на довереника, договора става формален като трябва да бъде сключен присмено с нотариална заверка на подписите.

Предмет на договора: извършване на правните действия.

Страни по договора: довереник и доверител.

Права и задължения на страните: права и задължения на доверителя – да приеме задължението на правните действия; да достави на довереника средства; да заплати на довереника възнаграждение; да получава информация за изпълнение на

поръчката. Задължения на довереника – да изпълни поръчката като добър стопанин; да се отклони от поръчката, ако това е станало необходимо за запазване на интересите; да прехвърли своите правомощия върху друго лице, ако е овластен затова от доверителя; отговаря за действията на заместника като свои лични; да се отчита пред доверителя; да извърши отчетна сделката /да прехвърли правата по сключената от негово име сделка в полза на доверителя/.

Основания за прекратяване на договора: изтичане на договорения срок; изпълнение на поръчката; оттегляне на поръчката от доверителя; отказ на довереника; при смърт; поставяне под запрещение; или с прекратяването на юридическото лице.

Тема 34: Неоснователно обогатяване

То е юридически факт, с който правните норми свързват възникването на облигационни правоотношения, и които представляват по своето съдържание придобиване или спестяване на материални облаги за сметка на друго лице, без правно основание за това.

Общи положения: ЗЗД не дава легално определение на неоснователно обогатяване, но посочва неговите признаци, които дават възможност такава дефиниция да бъде формулирана. Който е получил нещо без основание или с оглед на неосъществено или отпаднало основание е длъжен да го върне. Не може да иска връщане онзи, който съзнателно е изпълнил един свой нравствен дълг.

Условия за възникване на подобни задължения: едно лице придобива имущество за сметка на друго; в действията на приобретателя няма вина; придобиването на имущество няма по

себе си правно основание; правото възниква, когато няма друг иск, с който обеднелият може да се защити.

Такива облигационни отношения най-често се срещат при разчетите.

Специални правила при неоснователно обогатяване: който се е обогатил без основание за сметка на друго длъжи да му върне онова, с което се е обогатил, до размера на обедняването; който поради грешка е изпълнил чуждо задължение може да иска връщане от кредитора; който дължи връщане на определена вещь дължи и плодовете от нея; при погиване на вещта, която подлежи на връщане след поканата се дължи действителната ѝ цена или получената за нея цена; при дължимо връщане на недееспособен може да се иска само това, което е отишло в негово полза.